

Käytäntötutkimus palvelukehittämisen tukena

Työikäisten sote-palvelujen ja aikuissosiaalityön tietofoorumi

11.3.2024

Pekka Karjalainen, Eeva Liukko ja Heidi Muurinen

13.3.2024

Tutkimuksen tausta

- Osa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja sosiaalihuollon kehittämisohjelman toimeenpanon tukea
 - Jatkoa osallistavan sosiaalityön menetelmien pilotille (2021)
- Mallinnettavaksi valittiin kolme toimintamallia:
 - Etsivä työ
 - Sosiaalinen kuntoutus
 - Matalan kynnyksen sosiaalityö
- Pilotointi toteutuu ajalla 9/22 – 5/23
 - Mukana 14 hyvinvointialuetta ja 20 pilottia
- Pilotoinnin tavoitteet
 - Toimintamallien toteuttamiskelpoisuuden arviointi
 - Toimintamallien ohjelmateorian täsmentäminen
 - Hyvinvointialueiden vertaiskehittämisen tuki

Prosessin kuvaus

Osallistavan
sosiaalityön
menetelmien
pilottien
mallinnukset
2/2022

Asiantuntija-
haastattelut (n=3)
3/2023

Luonnokset
toimintamalleista
3/2022

Pilotointi hyvinvointialueilla ja
vertaiskehittämistapaamiset
6/2022-5/2023

Toimintamalli-
kuvaukset,
versio 1
5/2022

Hyvinvointialueiden
ryhmäkeskustelut ja
työpaja
4 ja 5/2022

Tutkimushaastattelut
4-6/2023

Hyvinvointialueiden ja
THL:n
käytäntötutkimusten
julkaisu
11/2023

Toimintamallikuvaukset,
versio 2
1/2024

Mikä on logiikkamalli?

- Edellytykset (resurssit ja toimintaympäristö)
- Ydinelementit
- Mekanismit
- Seuraukset
- Adaptaatio

Ydinelementit	Mekanismit	Lyhyen aikavälin oletetut seuraukset	Pidemmän aikavälin oletetut seuraukset
<ul style="list-style-type: none">• Kuntoutuksellisten tarpeiden selvittäminen• Suunnitelmallisuus• Tehostettu yksilötyö	<ul style="list-style-type: none">• Huolellisesti tehty asiakassuunnitelma• Systemaattinen työote, joka perustuu henkilö-	<ul style="list-style-type: none">• Toimintaan sitoutuneilla asiakaskohtaiset tavoitteet on saavutettu• Sosiaalityön asiakkuudet	<ul style="list-style-type: none">• Työkäisten kuntoutuspalvelujen ammattilaisten monialainen yhteistyö on laajentunut ja vahvistunut

Miten toimintamallien kuvaaminen ja tutkiminen tuki kehittämistä?

13.3.2024

Laadullinen tutkimusaineisto:

- 19 työntekijöiden ryhmähaastattelua ja
- 3 sosiaaliseen kuntoutukseen osallistuneiden asiakkaiden ryhmähaastattelua

Sosiaalinen kuntoutus

- Toimintamallia pilotoitiin 9 hyvinvointialueella; sitä pidettiin selkeänä ja toteuttamiskelpoisena
 - Osa alueista käynnisti kokonaan uutena toimintana, osa jatkokehitti olemassa olevaa
 - Kaikilla alueilla ei kuitenkaan saatu käyttöön kaikkia ydinelementtejä
- Ydinelementteihin ei tehty muutoksia – ne heijastelevat lakia ja käytäntöjä.
- Edellytyksiä, kuten osaamista ja toimintamallin käyttöönoton edellyttämää tukea tarkennettiin
- Mekanismin ja seurausten muotoilua täsmennettiin, lisäksi täydennettiin kaksi uutta seurausta:
 - Sosiaalityön asiakkuudet ovat lyhentyneet
 - Asiakkaiden itseluottamus ja -tuntemus on lisääntynyt
- Jatkoselvitystä tarvitaan vielä esimerkiksi siitä,
 - Kuinka tiivisti ja pitkään tehostetun yksilötyötä tulisi tarjota tai onko sillä merkitystä?
 - Onko erilaisten ja erimittaisten ryhmien välillä eroa – pitäisikö niistä tehdä oma mallinnus?
 - Onko yksilötyön ja ryhmätoiminnan yhdistäminen merkittävää?
- EuroHIS-8-elämänlaatumittarin kokeileminen piloteissa loi perustaa asiakaskohtaisten vaikutusten arvioinnille

Matalan kynnyksen toimintamalli

- Aluksi toimintamalli nimettiin matalan kynnyksen sosiaalityöksi
- Toimintamallissa ei kuitenkaan ollut riittävästi otettu huomioon esim. toimintaympäristöä, toimintamallin kohderyhmää ja perimmäistä tarkoitusta
- Matala kynnyksen käsite osoittautui monimerkitykselliseksi, ja pilotit (8) toteutuivat hyvin erilaisina
- Ydinelementit toteutuivat pääosin kaikilla hyvinvointialueilla, mutta silti kyseessä oli neljä erityyppistä tulokulmaa matalan kynnyksen neuvontaan ja ohjaukseen
- Matalan kynnyksen toimintamallin ja erilaisten toteutustapojen ja tarkastelua täsmennettiin neuvonnan ja ohjauksen näkökulmasta (vrt. matalan kynnyksen toiminnan muut ominaispiirteet, kuten osallisuus)
- Piloteista saatujen kokemusten perusteella laadittiin uusi, neljän tulokulman mukainen kuvaus

Matalan kynnyksen sosiaalityö

Sosiaalihuollon matalan kynnyksen neuvonta ja ohjaus

- Matalan kynnyksen yleinen neuvonta ja ohjaus
- Matalan kynnyksen sosiaaliohjauksen neuvonta ja ohjaus
- Matalan kynnyksen sosiaalityön neuvonta ja ohjaus
- Avoimen kohtaamispaikan neuvonta ja ohjaus

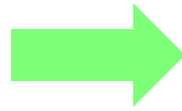

Etsivä työ

- Etsivä työ oli kolmella pilottialueella jo vakiintunutta toimintaa
- Pilotointi ja käytäntötutkimukset mahdollistivat tiedonkeruulomakkeen testaamisen
- Kokemusten perusteella ydinelementteihin tuli pieniä, mutta tärkeitä täsmennyksiä
 - Esimerkiksi Helsingissä ohjeita asian jatkohoitoon oli kyetty antamaan 41 prosentissa kohtaamisista eli lähes puolessa asiaa ei voinut arvioida tai se ei koskenut kohtaamista; ohjaus ja neuvonta voi olla tunnustelevissa kohtaamisissa jopa epätarkoituksenmukaista (Pascale & Roitto 2023)
 - Tuen, kuuntelemisen, motivoinnin ja auttamisen korostaminen ydinelementin muotoilussa
- Myös muita osioita (esim. osaaminen) täydennettiin ja luottamuksen tunnistettiin olevan puuttuva mekanismi
- Seurauksia muotoiltiin niin, että ne koskevat suuremmin vain etsivää työtä ja miten siinä onnistutaan luomaan edellytyksiä muutostyölle (myös Andersson 2013)

- Asiakas tietää saavansa tarvittaessa apua
- Asiakas on tullut autetuksi

Lyhyt aikaväli

- Asiakas kokee tulleen kuulluksi, arvostetuksi ja kohdatuksi
- Asiakkaan on helppo ottaa etsivän työn apua vastaan ja hänen asioitaan saadaan selvitettyä
- Asiakas tuntee olonsa turvallisemmaksi
- Asiakas luottaa etsivään työhön
- Asiakas kokee kynnyksen hakea apua muualta olevan matalampi ja olevansa valmis selvittämään asiaansa

- Palvelut ovat saatavia ja saavutettavia

Pitkä aikaväli:

- Asiakkaat pääsevät sujuvasti palveluiden piiriin

Yhteenveto (1/2)

- Kuvausten avulla pystyttiin mallintamaan toimintamalleja kansallisesti
 - Kaikki toimintamallit ovat lakiin perustuvaa toimintaa, mutta ne ovat toteutuneet vaihtelevasti ja yhteinen ymmärrys on ollut puutteellista
- Toimintamallien mallintaminen oli hyödyllistä ja haastavaa!
 - Sisältökuvaukset ja osallistumisehdot olivat väljiä ja toimintamallit toteutuvat monin tavoin – tavoitteena oli täsmentää kuvauksia
 - Haastatteluiden perusteella osallistujille ei myöskään aina ollut selvää, oliko alueella tehty adaptaatiota
- Kokemusten perusteella pystyttiin tekemään tarpeellisia tarkennuksia kuvausten sisältöön
 - Esimerkiksi oletettujen seurausten muotoilut eivät olleet riittävän täsmällisiä tai tarkemmin pohdittuna realistisesti saavutettavissa vain toimintamallin käytön myötä
 - Pyrkimys täsmällisyyteen ja mitattavuuteen on tärkeää
- Jatkossa – miten tarkasti kannattaa kuvata ja miten voidaan mitata?
 - Palvelu (esim. sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuus) vs. sen osa-alue (esim. sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminta)?
 - Miten saada tietoa esimerkiksi anonyymeistä etsivän työn tai matalan kynnyksen kohtaamisista?

Yhteenveto (2/2)

- Toimintamallien täsmällinen kuvaaminen logiikkamallin muotoon tuki yhteistä tiedonmuodostusta
 - Sisällön aiempaa tarkempi sanoittaminen ja kirjoittaminen taulukkoon helpottaa keskustelua, kokemusten vaihtoa ja kuvauksen yhteistä muokkaamista
 - Käsitteiden eri merkitysten tunnistaminen (esim. kynnyksetön vs. matala kynnys taikka etsivä työ vs. jalkautuminen)
- Hyvinvointialueiden käytäntötutkimukset tukivat tietopohjaista kehittämistä ja kokemusten jakamista
- Yhteistoiminnallinen käytäntötutkimus edellyttää tiivistä vuorovaikutusta tutkijoiden ja käytännön toimijoiden kesken ja molemminpuolista osaamisen laajentamista eli aikaa (myös esim. Isokuortti ym. 2024).

Lue lisää:

- Karjalainen, Pekka & Liukko, Eeva & Muurinen, Heidi & Tolonen, Satu-Mari (toim.) Käytäntötutkimuksia sosiaalityön toimintamalleista. Raportti 11/2023. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

13.3.2024

Käytäntötutkimuksia sosiaalityön toimintamalleista

Pekka Karjalainen
Eeva Liukko
Heidi Muurinen
Satu-Mari Tolonen
(toim.)

Muut lähteet

- Andersson, Björn (2013) Finding ways to the hard to reach – considerations on the content and concept of outreach work. *European Journal of Social Work* 16(2), 171–186.
- Isokuortti, Nanne & Julkunen, Ilse & Jäppinen, Maija & Pasanen, Kaisa & Nikula, Ida (2024) Features and outcomes of community–academic partnerships in social work: a scoping review, *European Journal of Social Work*, DOI: 10.1080/13691457.2024.2309526
- Pascale, Lena & Roitto, Anna (2023) Moniammatillinen etsivä työ. Teoksessa Pekka Karjalainen, Eeva Liukko, Heidi Muurinen & Satu-Mari Tolonen (toim.) *Käytäntötutkimuksia sosiaalityön toimintamalleista*, Raportti 11/2023. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 170–184.

Kiitos!

heidi.muurinen@thl.fi